

Nota van B&W

Portefeuille J. Nieuwenburg
Auteur Mevr. M.J. Haasdonk
Telefoon 5113562
E-mail: m.haasdonk@haarlem.nl
Reg.nr. SO/BD/2007/189
Te kopiëren: brief Erfgoed
B & W-vergadering van 3 april 2007

Onderwerp

Agenda Cultureel Erfgoed Haarlem

Bestuurlijke context

Haarlem is de vijfde monumentenstad van Nederland. Ook archeologisch gezien is Haarlem bijzonder rijk. Gezamenlijk vormen monumentenzorg en archeologie het werkveld cultuurhistorisch erfgoed. Steeds meer disciplines hebben een raakvlak gekregen met erfgoed. Dit kan ook niet anders in een stad volop in ontwikkeling, waarbij cultuurhistorie altijd wel een rol speelt.

Het college heeft besproken hoe de gemeente als rentmeester van Haarlems erfgoed invulling kan geven aan dit thema. Hoe kunnen de cultuurhistorische waarden van de stad als geheel op een goede manier worden doorgegeven naar de toekomst?

In de bijlage zijn de ambitie en doelstellingen geformuleerd rondom cultureel erfgoed, samengevat onder de slogan "*Beschermen, benutten, beleven, duurzaam naar de toekomst*". Samenwerking zal worden gezocht met het bedrijfsleven, monumenteneigenaren, beheerders van archeologisch waardevolle terreinen, regiogemeenten, provincie, ministeries, VVV, en met de beheerders van podia. Hiernaast is de erfgoedcoalitie een ondersteunend platform van de gemeente met de beheerders van roerend erfgoed (bibliotheken, archieven, musea).

De monumentale kwaliteiten dienen beschermd te worden. Door die kwaliteiten te *benutten* blijft er draagvlak en kan worden gegarandeerd dat de cultuurhistorische waarden kunnen worden doorgegeven naar de volgende generaties. Waar *benutten* uitgaat van de kant van de 'leveranciers' van erfgoed, gaat *beleven* uit van de kant van de consumenten. Erfgoed kan breed toegankelijk worden gemaakt door kennisoverdracht en promotie van de stad. Afbakening en het maken van keuzes zijn in het rijke werkveld van erfgoed noodzakelijk. Het college zal dan ook na vaststelling door de raad een uitvoeringsprogramma opstellen, waarin de acties worden vastgelegd.

Raadsparagraaf: De ingesloten Agenda Cultureel Erfgoed Haarlem is kaderstellend.

De agenda geeft de ambitie en doelstellingen aan rondom het thema erfgoed voor de komende drie jaar. Het hierop volgend uitvoeringsprogramma geeft de afbakening en keuzes aan vertaald in concrete acties.

B&W-besluit:

1. Het college stelt de raad voor in te stemmen met de agenda Cultureel Erfgoed Haarlem.
2. Het besluit heeft geen financiële consequenties. In het nog op te stellen uitvoeringsprogramma zullen de concrete acties worden vastgesteld en de daarbij behorende budgetten aangegeven.
3. De betrokkenen ontvangen daags na besluitvorming informatie over dit besluit. Ten behoeve van het uitvoeringsprogramma wordt een communicatieplan gemaakt.
4. Het voorstel wordt aan de raad voorgelegd, nadat de commissie Ontwikkeling hierover heeft geadviseerd.

SO/BD/2007/189

AGENDA CULTUREEL ERFGOED IN HAARLEM

Het bestuur van de gemeente Haarlem heeft besproken hoe als rentmeester van Haarlems erfgoed invulling te geven aan het thema cultureel erfgoed. Hoe kan de cultuurhistorische waarde van de stad als geheel op een goede manier doorgegeven worden naar de toekomst? De afspraken met het rijk in het kader van het Ontwikkelingsprogramma Haarlem en het coalitieakkoord zijn daarbij leidend geweest.

De agenda Cultureel Erfgoed Haarlem vormt de basis voor samenwerking met partners en monumenteneigenaren en geeft vertrekpunten weer op basis waarvan subsidiegelden kunnen worden verworven.

Deze agenda vermeldt alleen de belangrijkste punten. Aansluitend vraagt de raad het college een uitvoeringsprogramma op te stellen, waarin de concrete acties worden benoemd. Naast de acties vanuit de beleidsvelden monumentenzorg en archeologie worden bijdragen gevraagd vanuit economie, recreatie, cultuur, stedenbouw, planologie, architectuur, stedelijke inrichting, architectuurhistorie en wonen.

§ 1. Leeswijzer

Allereerst wordt geformuleerd wat de **ambitie en de doelstellingen** (§2) zijn van de gemeente Haarlem rondom het thema Haarlems erfgoed. Vervolgens worden de voornaamste **landelijke ontwikkelingen** (§3) geschetst, waarbinnen Haarlem op lokaal en regionaal niveau opereert. Om helder te krijgen wat dit op stadsniveau betekent, wordt het volgende aangegeven:

- **waaruit bestaat de cultuurhistorische waarde van Haarlem** (§4)
- **wat is de betekenis van de toegenomen waardering van erfgoed** (§5)
- **wat is het belang van cultuurhistorie voor Haarlem** (§6)
- **monumenten en archeologische vondsten staan voor het verhaal van Haarlem** (§7)
- **monumenten en rendement** (§8)
- **welke rol mag van het gemeentebestuur worden verwacht** (§9)
- **aandacht voor monumentaal vastgoed in eigen bezit** (§10).

§ 2. Ambitie en doelstellingen

Beschermen, benutten, beleven, duurzaam naar de toekomst

Beschermen

Het beschermen van monumenten en archeologische waarden is een kerntaak. Dat is ook niet zo verwonderlijk voor de vijfde monumentenstad van Nederland met een hoge dichtheid aan erfgoed. De gemeente Haarlem vindt het belangrijk om de bijzondere kwaliteit van het Haarlemse erfgoed breder onder de aandacht te brengen. Haarlem krijgt vanuit het land steeds meer waardering voor zijn stadsschoon, en ook internationaal neemt de interesse toe. Het is

goed inzichtelijk te maken wat er zoal bij instandhouding komt kijken en meer uit te dragen wat het belang van bescherming is.

Op de website komt volop informatie beschikbaar en wordt uitgelegd dat de gemeente samen met de monumenteneigenaren en eigenaren van archeologisch waardevolle terreinen zorg wil dragen voor instandhouding.

Alleen samen met de eigenaren van het onroerend goed kunnen wij Haarlem mooi, interessant en aantrekkelijk houden. Een informatiefolder komt tevens beschikbaar.

In het thans op te stellen uitvoeringsprogramma worden de deeltaken verder uitgewerkt.

Benutten

Het gemeentebestuur ziet de kracht en waarde van erfgoed graag breder ingezet. Het nut van beschermen kan verder gaan dan puur het behoud van fraaie, functionele gebouwen. En de waarde van archeologie gaat verder dan opgraven en inventariseren. Bij de ontwikkeling naar een creatieve stad kunnen de monumenten en archeologische waarden tezamen worden benut ten behoeve van de economie, toerisme, recreatie en promotie van de stad. Alle partijen die bij monumenten en archeologie betrokken zijn, moeten meer zien te profiteren van de meerwaarde die deze twee bronnen gezamenlijk opleveren. Betrokkenen kunnen gezamenlijk manieren bedenken hoe het verhaal van Haarlem beter kan worden benut.

Het archeologisch museum kan gezien worden als hét fysieke symbool waar de wereld van onder de grond en de wereld van boven de grond elkaar ontmoeten. De culturele betekenis voor de economische en maatschappelijke waarde van de stad is aanzienlijk.

Haarlem biedt met de aanwezigheid van buurten uit verschillende periodes van de geschiedenis en de bodemschatten een scala aan kansen om de stad op verschillende manieren te laten zien. Het creëert nieuwe mogelijkheden die bijdragen aan de sociale en economische vitaliteit van de stad; zeker wanneer daarnaast wordt samengewerkt met de beheerders van roerend erfgoed (musea) en podia.

Het blijvend benutten van de historische elementen houdt het verhaal van Haarlem levend en zinvol en blijft daarmee in stand. Het is dit eigen verhaal, deze eigen identiteit en de karakteristieken die daarbij horen, die Haarlem zijn specifieke aantrekkingskracht geven. Met zijn eigen verhaal onderscheidt Haarlem zich duurzaam van andere historische steden. Het maakt dat het er prettig is om er te wonen, te werken of anderszins te verblijven.

Ons verhaal delen wij graag met mensen van buiten Haarlem.

Beleven

Waar benutten uitgaat van de 'leveranciers' van erfgoed, gaat het bij beleven om de 'consumenten'-kant. Het gemeentebestuur wil zich ervoor inzetten dat meer Haarlemmers zich de waarden van de historische stad gaan realiseren en hen meer betrekken bij 'het beleven' van de eigen stad. Dat de 'belevenismaatschappij' enorm toeneemt, blijkt alleen al uit de sterke groei van het toeristenaantal. Het aandeel van Haarlemmers zelf mag daaraan niet ontbreken. Er valt nog veel te ontdekken in de eigen stad!

Los van wat erfgoed betekent voor de kwaliteit van de stad en wat de wetenschappelijke en waardevolle aspecten van erfgoed zijn, gaat het bovenal om het verhaal erachter. De monumenten en archeologische vondsten gezamenlijk vormen de nog zichtbare uitingen van uit de Haarlemse geschiedenis.

Iets te weten komen over een gebouw of een plek, maakt dat je er anders naar gaat kijken.

Bewust of onbewust vormen de elementen van erfgoed de basis van (het gevoel van) identiteit.

Zij zijn specifiek voor die locatie, vertellen het verhaal van die plek en zijn in die zin uniek.

Kennis nemen van hoe de Haarlemmers van toen woonden en werkten, hoe de sociale verhoudingen lagen, hoe geloof werd beoefend en hoe Haarlemmers recreëerden, maakt nieuwsgierig. Het kan mensen prikkelen ook andere interessante locaties te bezoeken of zelfs in een monumentale omgeving een evenement te organiseren, of gewoon om het mee te maken en te beleven.

Meer weten betekent ook vragen gaan stellen als: waarom is Haarlem ontstaan aan het Spaarne of waarom ligt een gebouw nu juist op die plek? Archeologische vondsten zijn een prima aanvulling gebleken om verder te kunnen onderzoeken hoe Haarlemmers eeuwenlang hebben geleefd.

Voor mensen die niet in Nederland zijn geboren, kan kennis over het nog zichtbare verleden begrip brengen voor de cultuur waarin men is komen te wonen. De eigen identiteit verbinden aan de stad of buurt die men heeft leren kennen en het toevoegen van objecten die men gewoon was vanuit de eigen cultuur, maakt de gebouwde omgeving een bindende factor tussen culturen.

Hoe meer kennis wordt opgebouwd over de eigen stad en zijn bijzondere plekken, hoe meer een gevoel van verbondenheid kan worden ervaren; niet alleen met de gebouwde omgeving, maar ook met de buurtgenoten. Het kan leiden tot waardering en trots op de eigen stad: "blij met de stad". Het is een basis om zelf ook te willen bijdragen aan de eigen buurt of stad.

Duurzaam door naar de toekomst

Als algemeen rentmeester van Haarlems erfgoed is een belangrijke taak voor de gemeente Haarlem weggelegd om ervoor te zorgen dat het Haarlemse verhaal wordt doorgegeven naar de toekomstige generaties en is het zaak dat wij de historische elementen, de nog zichtbare basiselementen van onze identiteit, in ere houden en duurzaam beschermen.

Ook in deze tijd wordt een stukje geschiedenis toegevoegd. Ontwikkelingen gaan door; telkens passen mensen hun omgeving aan aan de wensen van de tijd. Met een goed doordacht, creatief ontwerp kunnen de historische karakteristieken worden onderstreept en de omgeving met nieuwe karakteristieken worden verrijkt.

Onze generatie moet zich realiseren dat de resultaten van ons handelen lange tijd zichtbaar zullen zijn in de openbare ruimte. Zo bepalen wij nu met elkaar het verhaal dat de volgende generaties vertellen.

De gemeenteraad heeft in het kader van het Ontwikkelingsprogramma Haarlem met de rijksoverheid afgesproken om bij ruimtelijke ontwikkelingen culturele kwaliteiten expliciet mee te nemen of toe te voegen. Het kunnen dus ook hedendaagse elementen zijn, zoals kunst in de wijk, die het verhaal van de buurt ondersteunen of moderniseren. De komende jaren zal het gemeentebestuur tenminste een dergelijke 'cultuurimpuls' bewerkstelligen in het beschermd stadsgezicht, de Zomerzone, Europawijk-Zuid en Delftwijk.

§ 3. Landelijke ontwikkelingen

Landelijk zijn er vele ontwikkelingen gaande rondom cultureel erfgoed die van invloed zijn op de te ondernemen acties in Haarlem. De voornaamste zijn:

- De monumentenwet staat voor een ingrijpende wijziging, met name het hoofdstuk archeologie als uitwerking van het verdrag van Malta.
- Rijk en provincie schrijven regelmatig nota's, waarbij via cultuur een relatie kan worden gelegd met ruimtelijke ordening, zoals de nota Cultuur en Ruimte.
- Geschiedenis krijgt opnieuw algemene aandacht door het opstellen van de canon.
- De nieuwe subsidie- en financieringsregelgeving voor monumenten heeft de dienstverlenende taken rondom subsidieverstrekking weggehaald bij de gemeenten en verschoven naar het Nationaal Restauratiefonds (NRF) en de rijksdienst voor monumentenzorg, thans de rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten (RACM).
- De interesse in erfgoed is geen alleenrecht meer van historische belangenverenigingen en ambtelijke monumentenzorgers. Inwoners voelen zich meer en meer betrokken bij hun buurt. Er is een breed draagvlak en enthousiasme voor monumenten.

- Op nationaal niveau wordt een debat gevoerd over het stelsel van monumentenzorg. Enkele aspecten zijn: de beheersbaarheid van het aantal monumenten; de zorg voor kwaliteit en financiering, de betekenis van monumenten bij de transformatie van de stad en de vraag of het monumentenstelsel nog wel aansluit bij de opgaven van de komende decennia. Vorige maand is vanuit het bestuur van de grote monumentengemeenten, waarin Haarlem vertegenwoordigd is, een brief verzonden naar de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen als bijdrage aan dit debat.
- Het erfgoedbeleid ontwikkelt zich meer en meer van puur gericht op monumenten en archeologische vondsten naar het grotere verband met ruimtelijke ordening en ontwikkelingsprocessen: de ontmoeting van 'oud' met 'nieuw'. Ook de integratie met de wereld van kunst en cultuur ter stimulering van economie, toerisme en recreatie maken cultureel erfgoed tot een belangrijk werkveld.

§ 4. De intrinsieke waarde van het Haarlemse cultureel erfgoed

Haarlem heeft 1600 door het rijk beschermde monumenten. Meestal woon- of bedrijfspanden, maar ook bruggen, parken, kerken en scholen. De gemeente zelf beschermt nog eens 80 gebouwen. Daarnaast heeft de provincie enkele sluizen, duikers, gemalen en liniewallen op het Haarlemse grondgebied beschermd. De in totaal 1700 beschermde monumenten zijn de meest unieke van de vele duizenden monumenten die Haarlem telt. De monumentenwet kenmerkt een monument namelijk als een object van tenminste vijftig jaar oud en geeft binnen die definitie slechts een klein percentage de beschermende status. Dit wil zeker niet zeggen dat monumenten met een onbeschermd status historisch minder waardevol zijn of minder gewaardeerd worden. Feit is dat al die panden, beschermd of onbeschermd, samen een grote cultuurhistorische rijkdom vormen. De rijkdom van archeologische 'monumenten' in Haarlem komt daar nog eens bij. De erfgoedrichtheid is in Haarlem hoog.

De nationale waardering voor het culturele erfgoed van Haarlem blijkt ook uit het grote beschermd stadsgezicht dat Haarlem heeft en de nominatie van nog eens drie grote gebieden in Haarlem-Noord, Zuid en Zuidwest. Ook de kern van het oorspronkelijke dorp Spaarndam is als dorpsgezicht beschermd. Bij de beschermde gezichten gaat het niet zozeer om de individuele panden, maar om de bijzondere waarde van het gehele (historische) stedenbouwkundige samenstel (structuur en inrichting).

En ondanks het grote oppervlak van de genoemde gezichten zijn er nog andere wijken historisch interessant. Zo krijgen recent, gestimuleerd door landelijk beleid, de naoorlogse gebieden bijzondere aandacht.

§ 5. Waardering van Haarlems cultureel erfgoed

Een beleid met een gewenst duurzaam resultaat vraagt gezien het onderwerp om langetermijnbeleid, waarbij de bestaande omgeving uitgangspunt is bij ontwikkelingsprocessen. Inzicht is vereist in welke taken nodig zijn en wat de verantwoordelijkheid van de gemeente is bij het duurzaam continueren van de historische waarden naar de toekomst toe.

Soms is Haarlem zo'n vertrouwd beeld voor ons, dat het lijkt dat voor de instandhouding ervan geen (gemeentelijke) inspanningen nodig zijn. Dat is zeker niet het geval. Erfgoed is kwetsbaar en vraagt om constante aandacht, inspiratie en creativiteit om de historische waarden duurzaam voort te laten bestaan.

Het in de loop der tijd verloren gaan van veel historisch materiaal heeft tot effect gehad dat de waardering voor de elementen van weleer toeneemt en heeft de beleidsvelden monumentenzorg en archeologie doen ontstaan. Bepaalde categorieën monumenten vragen nog eens om extra zorg, zoals molens, kerken en industrieel erfgoed. Juist deze groepen zijn voor financiële

ondersteuning voor een belangrijk deel afhankelijk van het rijk. Het is goed dat de nieuwe regering expliciet verklaard heeft dat de overheid daadwerkelijk zorg draagt voor behoud van (religieus-) cultureel erfgoed en extra financieringsruimte zoekt. Gezien de nog immer aanwezige restauratieachterstanden is dit een positieve ontwikkeling.

De ruimte voor (her)ontwikkeling van locaties en vastgoed is op het grondgebied van Haarlem gering. Dit betekent extra aandacht voor de spanning tussen krachten die gaan voor behoud en voor zorgzaamheid rondom vindplaatsen en krachten die gaan voor (snelle) ontwikkeling. Hoe hiermee wordt omgegaan en beleid gevormd, heeft alles te maken met hoe de laatste periode het kijken naar erfgoed aan het veranderen is. Het draagvlak onder de inwoners wordt groter.

Kernwoord is *waardering*.

Het is een uitdaging de spanning tussen behoud en ontwikkeling om te buigen naar een kans: monumenten en archeologische waarden geven niveau aan het leefklimaat en maken projecten hoogwaardig en winstgevend (zie §8 over economisch rendement). Ontwikkeling betekent dus een kans om erfgoed opnieuw duurzaam een plek te geven en het Haarlemse verhaal voort te zetten.

§ 6. Het belang van cultuurhistorie: meer dan zorg alleen

Erfgoed in algemene zin moet ook breder kansen pakken. Het gaat niet meer alleen om het restaureren en in stand houden van unieke objecten, het doen van opgravingen en het documenteren daarvan. Het gaat om het strategisch inzetten van de waarden van cultureel erfgoed bij de transformatie van de stad, bij ontwikkelingsprojecten, bij het in de markt zetten van de monumentale kwaliteit en het benutten van archeologische resultaten en de combinatie zoeken met de wereld van kunst en cultuur. Cultuureducatie en een kwalitatief hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte versterken de kansen.

Het blijvend benutten van de kwaliteit van erfgoed maakt het interessant voor de inwoners en de markt, zet Haarlem (toeristisch) op de kaart, doet het draagvlak van erfgoed toenemen en garandeert instandhouding.

§ 7. Het verhaal van Haarlem: de integratie van archeologie en monumentenzorg

Maar eerder nog dan de instandhouding van de cultuurhistorische waarden, gaat het om het in stand houden van *het verhaal van Haarlem*. Door het uitdragen van de eigen geschiedenis en het blijvend waarderen van de zichtbare overblijfselen uit die tijd - de monumenten en archeologische vondsten - behoudt Haarlem zijn eigen karakteristieke identiteit en kan Haarlem zich blijvend onderscheiden van andere historisch interessante steden.

De fraaie ligging van Haarlem in de regio ingebed in duin- en weidelandschappen toont de ontstaansgeschiedenis van onze regio in al zijn facetten. Regionale samenwerking is dan ook gewenst om van elkaars sterke punten te profiteren: de stedelijke en landschappelijke componenten van dezelfde geschiedenis. Het is voor alle regiogemeenten van belang dat Haarlem zijn kwaliteit van aantrekkelijk regiocentrum in het randstedelijk gebied benut en zijn interessante ontstaansgeschiedenis daarbij benut.

§ 8. Monumenten en rendement

Monumenten kunnen niet louter voortbestaan alleen vanwege hun specifieke architectuur kenmerkend voor een bepaalde periode of vanwege hun bijzondere schoonheid. Het zijn geen onderdelen van een museumcollectie. Bovenal zijn het gebruiksobjecten. Instrumenten moeten worden ingezet om leegstand te bestrijden en hergebruik te stimuleren. De oorspronkelijke functie van kerk, kazerne, school, of industrieel complex kan worden omgezet in een woon- en/of werkfunctie of culturele/maatschappelijke doeleinden.

Onderzoek wijst uit dat investeren in monumentale objecten loont en geld genereert, getuige de waarde van het onroerend goed en/of de opbrengsten uit cultuurhistorisch toerisme en recreatie. Restaureren is een vak apart. Er moet veelal een beroep worden gedaan op het traditionele ambacht, waarbij speciale technieken en materialen worden toegepast. Investeren in monumenten betekent hoogwaardige werkgelegenheid. Opknappen van monumenten zwengelt ook investeringen aan in de nabije omgeving. Onderzoeken hebben aangetoond dat het stoppen van één euro in een monument drie tot vier euro's oplevert. Binnenkort wordt door enkele gemeenten hiernaar opnieuw onderzoek gedaan. Lange tijd werden monumenten gezien als een belemmering voor ontwikkeling. Gelukkig is er een kentering gekomen in de houding ten opzichte van erfgoed. Ook Haarlemse projecten hebben aangetoond dat monumenten een kans betekenen en bijdragen aan hoogwaardige planvorming. Mooie voorbeelden hiervan zijn het Ripperdatterrein, Klokhuisplein en het Drosteterrein.

Wanneer monumenten onderdeel uitmaken van een ontwikkelingsgebied (zoals het Ripperdatterrein of Klokhuisplein e.o.) betekent dit een beroep doen op creativiteit en maatwerk in het ontwerp. Het vraagt om meer samenwerking en samenspel van partijen. In de uitvoering komt het aan op kennisuitwisseling, goede dienstverlening, het effectief inzetten van instrumenten en waar nodig faciliteren van betrokken partijen. Het expliciet maken van het economisch en/of maatschappelijk belang kan partijen enthousiasmeren en over de streep trekken.

§ 9. De rol van het Haarlems stadsbestuur

De gemeente verleent diensten, verricht wettelijke taken rondom vergunningverlening, is betrokken bij ontwikkelingsprojecten, geeft ruimte aan participatie van bewoners, en informeert over subsidies. Verder stimuleert de gemeente het opbouwen en delen van kennis, speelt in op identiteit en integratie, en bevordert samenwerking ten behoeve van een brede promotie van de stad.

Wettelijke taken en dienstverlening

Monumentenzorg en archeologie vertegenwoordigen onder de noemer erfgoed de structurerende elementen van de Haarlemse geschiedenis en wat daar nog zichtbaar van is. De daarbij behorende taken zijn in eerste instantie geregeld in de (te vernieuwen) monumentenwet, de woningwet, de monumentenverordening en archeologieverordening (wordt thans opgesteld). De beschikkingen met betrekking tot monumenten- en archeologievergunningen worden over enige tijd opgenomen in de grotere omgevingsvergunning, zoals die thans landelijk bij wet wordt voorbereid. Om aan de wettelijke termijnen te kunnen voldoen en ook aan een kwalitatieve goede dienstverlening aan de aanvragers, is overleg met de klant in een zo vroeg mogelijk stadium voorafgaand aan de formele aanvraag van belang. De aanvrager zal er op worden gewezen dat specifieke informatie via de website te verkrijgen is.

De wetten geven een goed handvat om de kwaliteit van de omgeving te behouden en verder te verbeteren. Toezichthoudende taken worden tegelijkertijd positief benut door het bieden van ondersteuning en het overdragen van kennis. Dit zal verder worden begeleid door het periodiek plaatsen van informatieve artikelen, die mensen stimuleren en enthousiast kunnen maken. Zo

wil het gemeentebestuur duidelijk maken dat eigenaren én gemeente samen zorgen voor een kwalitatief goede stad.

Ontwikkelingsprojecten

Door de grote erfgoedrichtheid, ook buiten het centrum, zijn bij de meeste projecten in Haarlem cultuurhistorische waarden betrokken. Er zijn monumenten in het spel, monumentaal groen of er is een interessante archeologische vindplaats.

Iedere buurt vertegenwoordigt een bepaalde ontstaansperiode van de Haarlemse geschiedenis. De oorspronkelijke opzet van de desbetreffende tijdslaag is vaak nog goed bewaard gebleven en het karakter is veelal behouden. In die zin zijn de buurten op hun eigen wijze uniek en is de verscheidenheid in architectonische opbouw en stedenbouwkundige structuren groot. Deze twee aspecten moeten standaard in het stedenbouwkundig programma van eisen en ontwikkelingsplannen tot uiting komen bij verandering van de ruimtelijke omgeving.

De waarden van het gebied dienen dan als inspiratiebron om te komen tot een creatief plan, waarbij oud en nieuw elkaar kwalitatief versterken. Instrumenten zoals bestemmingsplannen en waarderingsskaarten kunnen worden ingezet om het gewenste eindresultaat te bereiken. Ook de inrichting van de openbare ruimte 'in de straat' is medebepalend voor de sfeer en uitstraling van ons cultuurhistorisch erfgoed.

Cultuurhistorische verkenningen zijn er niet alleen om te verantwoorden welke waarden dienen te worden behouden. De geïnventariseerde cultuurhistorische waarden en de daarbij behorende geschiedenis krijgen een direct vervolg in de keuze van het ontwerp- herinrichtingsplan.

Historisch onderzoek en hedendaags ontwerpen trekken gezamenlijk op bij het tot stand komen van de plannen.

Doordat de gemeente vooraf aangeeft wat de waardetoekenning is, betekent dit kwaliteitsverhoging van plannen door de erkenning van de waarde die cultuurhistorie voor de toekomst heeft. Erfgoedontwikkeling wordt duurzaam als onderdeel van het stedenbouwkundig programma van eisen.

Participatie

Bewoners voelen zich meer en meer betrokken bij hun buurt. Het is dan ook belangrijk om bij gebiedsontwikkeling rekening te houden met hoe bewoners hun buurt beleven en ervaren. Het is hun deel van het verhaal van Haarlem. De ideeën van omwonenden komen niet altijd overeen met hoe een projectontwikkelaar of architect naar de buurt kijkt.

Op basis van de verschillende gezichtspunten kan een afweging worden gemaakt welke elementen met name het karakter van die locatie bepalen en hoe met behulp van een creatief ontwerp nieuwe bouwsels dit karakter verder versterken.

Dit is een aanpak, die aansluit bij de wijkbenadering die de gemeente Haarlem voorstaat. Het zorgt ervoor dat bewoners meer betrokken raken bij het bestuur van de stad en schept begrip en draagvlak voor te nemen maatregelen. Er is inmiddels gestart met het werken aan gebiedsvisies (o.a. Schalkwijk-midden; Prins Bernhardlaan e.o. en Spaarndamseweg) en dit principe kan aan de hand van ervaringen verder worden ontwikkeld.

Subsidies

Met de recente invoering van het Besluit Rijksregeling Instandhouding Monumenten (Brim-regeling) is de weg geopend voor eigenaren van rijksmonumenten om een goedkope lening of deelsubsidie te verkrijgen. Aangezien zij tevens voor belastingaftrek in aanmerking komen, zal het gemeentebestuur geen aanvullende gemeentelijke subsidiegelden meer beschikbaar stellen. Ook voor eigenaren van monumenten die door de gemeente beschermd zijn, is onlangs een goedkope financieringsmogelijkheid gecreëerd via het Prins Bernhardfonds. De raad zal bezien of na tijdelijke subsidiestop in 2006 ook de aanvullende financiële steun aan gemeentelijke monumenten kan worden stopgezet.

Uitwisseling van informatie en kennisdeling

De vertrouwde buurt wordt door buurtbewoners vaak als een gegeven gezien. De gemeente zal proberen de nieuwsgierigheid van bewoners te prikkelen, door op verschillende manieren informatie over de buurt toegankelijker te maken of simpelweg door publicaties op te nemen in stadskrant of website. De meeste buurten in Haarlem zijn tientallen of zelfs honderden jaren oud en er is dus veel over te vertellen. Het is altijd leuk iets te weten te komen over de eigen buurt en het kan de betrokkenheid bij de buurt vergroten. Kennis geeft basis aan het gevoel van identiteit dat men aan de buurt verbindt. Ook voor mensen, die door hun afkomst een andere cultuur hebben, is dit belangrijk.

Integratie andere culturen

De ruimtelijke omgeving is een vast beeld voor de inwoners van Haarlem. Kenmerkende punten in de stad zijn herkenningspunten, aan de hand waarvan mensen zich oriënteren. Het biedt een bepaalde zekerheid in het leven van alledag.

Haarlemmers die oorspronkelijk van andere culturen komen, kunnen door te vernemen over het verhaal van Haarlem en het leren over gebouwen die dit verhaal nog laten zien, begrip krijgen voor de cultuur waarin ze thans leven en zich met Haarlem verbonden gaan voelen. In de dagelijkse omgeving zijn bovendien elementen verschenen die verwijzen naar andere culturen (bijv. moskeeën en buitenlandse reclames). Men is zich niet altijd bewust dat het dagelijkse decor onderdeel uitmaakt van onze gezamenlijke culturele identiteit. Bewustwording en kennis over die identiteit verbinden Haarlemmers aan de plek en aan elkaar. Kennis over het Haarlemse erfgoed moet voor bredere groepen toegankelijk worden. De website, stadskrant, Open Monumentendagen en kennisgeving gericht op doelgroepen maken dit mogelijk. Ook particuliere initiatieven dragen hieraan bij.

Samenwerken aan de promotie van de stad

Erfgoed kan ruim worden ingezet ten behoeve van de economie, toerisme, recreatie en promotie van de stad. De portefeuillehouder economie heeft in het economisch uitvoeringsprogramma 2007-2010 uitgewerkt hoe erfgoed als waardevolle bron kan worden ingezet en bijdraagt aan de aantrekkingskracht van de stad. Resultaten kunnen alleen tot stand komen in samenwerking met het bedrijfsleven, regiogemeenten, provincie, ministeries, eigenaren, VVV en Hapro.

Daarnaast is in 2004 de erfgoedcoalitie ingesteld. Hierin werkt de gemeente samen met beheerders van roerend erfgoed, zoals te vinden in archieven, bibliotheken en musea. Deze instellingen bezitten een enorme rijkdom aan verhalen. In samenwerking met elkaar kunnen deze bronnen op een aantrekkelijke en aansprekende wijze voor iedereen toegankelijk worden gemaakt, ook digitaal.

De Open Monumentendagen, die de gemeente organiseert zijn ieder jaar weer een succes. Ook andere partijen zetten zich in om erfgoed te promoten, zoals de erfgoednacht die al twee keer is gehouden of de Vereniging Haarlem die met het opstellen van tien gouden regels aanbevelingen doet hoe om te gaan met de historische stad. Nog een voorbeeld is het jaar 2008, dat bijzonder wordt door de start in Haarlem van de landelijke campagne 'Het Verleden van Nederland'. Via de Haarlemse podia wordt ook regelmatig een stuk Haarlemse historie uitgedragen. Het uitvoeringsprogramma is de plek om alle acties samen te brengen.

§ 10 Eigen bezit

De gemeente Haarlem zelf is ook eigenaar van monumentenpanden. Om te kunnen profiteren van de nieuwe landelijke subsidieregeling zal de digitale administratie van Vastgoed verder worden aangepast en geactualiseerd. Wanneer zowel per monument als het totaalbezit inzichtelijk kan worden gemaakt wat de actuele, benodigde investeringen zijn en wanneer wordt aangesloten op het landelijke systeem van zesjarige onderhoudprogramma's kan maximaal worden geprofiteerd van het verwerven van subsidiegelden en de digitale bewaking daarvan.

Tenslotte: het uitvoeringsprogramma

Het rijke werkveld rondom erfgoed vraagt om afbakening en het maken van keuzes. In het nog op te stellen uitvoeringsprogramma zal worden aangegeven met welke acties de doelstelling *"beschermen, benutten en beleven, duurzaam door naar de toekomst"* kan worden bereikt. Daarbij wordt aangegeven binnen welke termijn de acties worden verricht, via welke budgetten uitgaven zijn gedekt en met wie wordt samengewerkt.

Naast het samenwerken met de inwoners van Haarlem en private partijen, hebben intern vele afdelingen te maken met cultureel erfgoed. Het uitvoeringsprogramma is dan ook tevens een hulpmiddel om acties op elkaar af te stemmen en een basis om zo vroeg mogelijk stadium (integraal) samen te werken. Dit komt het eindresultaat ten goede.

De artikelen, die regelmatig in de landelijke bladen verschijnen, waarin de Haarlemse schoonheid wordt bezongen, tonen aan dat de kracht van Haarlem niet onopgemerkt is gebleven. De 1,75 miljoen toeristen die jaarlijks naar Haarlem komen, maakt duidelijk dat investeren loont! Het Haarlems erfgoed vormt ons dagelijks decor en één inspiratiebron voor een creatieve stad!

Raadsstuk (in te vullen door griffie)
B&W datum (in te vullen door griffie)
Sector/afdeling SO/Beleid
Registratienummer SO/BD/2007/189

Onderwerp: Agenda Cultureel Erfgoed Haarlem
--

1 Inhoud van het voorstel

Haarlem is de vijfde monumentenstad van Nederland. Ook archeologisch gezien is Haarlem bijzonder rijk. Gezamenlijk vormen monumentenzorg en archeologie het werkveld cultuurhistorisch erfgoed.

Steeds meer disciplines hebben een raakvlak gekregen met erfgoed. Dit kan ook niet anders in een stad volop in ontwikkeling, waarbij cultuurhistorie altijd wel een rol speelt.

Het college heeft besproken hoe de gemeente als rentmeester van Haarlems erfgoed invulling kan geven aan dit thema. Hoe kunnen de cultuurhistorische waarden van de stad als geheel op een goede manier worden doorgegeven naar de toekomst? In de ingesloten agenda zijn de ambitie en doelstellingen geformuleerd rondom cultureel erfgoed, samengevat onder de slogan "*Beschermen, benutten, beleven, duurzaam naar de toekomst*". Samenwerking zal worden gezocht met het bedrijfsleven, monumenteneigenaren, beheerders van archeologisch waardevolle terreinen, regiogemeenten, provincie, ministeries, VVV, en met de beheerders van podia. Hiernaast is de erfgoedcoalitie een ondersteunend platform van de gemeente met de beheerders van roerend erfgoed (bibliotheken, archieven, musea).

De monumentale kwaliteiten dienen beschermd te worden. Door die kwaliteiten te *benutten* blijft er draagvlak en kan worden gegarandeerd dat de cultuurhistorische waarden kunnen worden doorgegeven naar de volgende generaties. Waar *benutten* uitgaat van de kant van de 'leveranciers' van erfgoed, gaat *beleven* uit van de kant van de consumenten. Erfgoed kan breed toegankelijk worden gemaakt door kennisoverdracht en promotie van de stad. Afbakening en het maken van keuzes zijn in het rijke werkveld van erfgoed noodzakelijk. Na deze agenda Cultureel Erfgoed Haarlem volgt het opstellen van een uitvoeringsprogramma, waarin de acties worden vastgelegd.

2 Aanleiding + fase van besluitvorming

De agenda is kaderstellend voor het werkveld erfgoed, waarin monumentenzorg en archeologie integraal samengaan.

De agenda geeft de ambitie en doelstellingen aan rondom het thema erfgoed voor de komende drie jaar. Het hierop volgend uitvoeringsprogramma geeft de afbakening en keuzes aan vertaald in concrete acties.

3 Samenvatting is leeswijzer t.b.v. commissie en/of raad

De agenda vormt het kader voor het nog op te stellen uitvoeringsprogramma. Het maken van concrete keuzes en hieraan verbonden acties volgt daarmee nog.

De agenda omvat doelstellingen rondom het thema erfgoed: "*beschermen, benutten, beleven, duurzaam naar de toekomst*".

4 Financiële paragraaf

De agenda heeft geen financiële consequenties. In het nog op te stellen uitvoeringsprogramma zullen de concrete acties worden vastgesteld en de daarbij behorende budgetten aangegeven.

5 Participatie / communicatie

Ten behoeve van het uitvoeringsprogramma zal met een afvaardiging van monumenteneigenaren gesproken worden en met belangenverenigingen. De agenda wordt voorts besproken met de erfgoedcoalitie. Ten behoeve van het uitvoeringsprogramma wordt een communicatieplan gemaakt.

6 Planning

Het uitvoeringsprogramma wordt in september 2007 aangeboden.

Wij stellen de raad voor:

1. De agenda Cultureel Erfgoed Haarlem vast te stellen.
2. Akkoord te gaan met het opstellen van een uitvoeringsprogramma.

De secretaris

De burgemeester

Raadsbesluit

De raad der gemeente Haarlem,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders

Besluit:

1. De agenda Cultureel Erfgoed Haarlem vast te stellen.
2. Akkoord te gaan met het opstellen van een uitvoeringsprogramma.

Gedaan in de vergadering van (in te vullen door de griffie)

De griffier

De voorzitter